

Ikke av brød

■ ■ ■ Ensidige krav om «nytteverdi» undergraver grunnforskningen i alle fag, men de kan være fatale for den forskningen som handler om vår felles hukommelse.

KULTUR
TORIL MOI

«**D**e som kan, gjør det, de som ikke kan, underviser i det,» sier de i USA. Etter en hard dag på kontoret kan det være greit å koble av med litteratur, musikk, teater og film, men hvem setter seg ned i godstolen med det siste nye i litteraturvitenskapen?

Trenger vi egentlig litteraturforskere, teater- og medievitere? Og hva med filosofer og historikere? Hvorfor skal samfunnet betale for at en støvete forsker skal grave seg ned i kirkebøker fra middelalderen? Eller for at en filosof skal spekulere over forholdet mellom væren og intet? Disse spørsmålene forsvinner aldri: De var der da jeg begynte å studere litteraturvitenskap, og de er igjen nå, etter at finanskrisen la press på universitetsbudsjetter over hele verden.

I Storbritannia foreslo en regjeringskomité ifjor at forskning skal få mer penger om den kan bevise at den har stor nytteverdi, definert som målbar innflytelse på «brukere».

Modellen er naturvitenskap

og teknologi: Universitetene skal levere forskning til industrien, som bruker forskningen ved å lage produkter som selges med fortjeneste. Denne modellen undergraver grunnforskning i alle fag, men for humanistisk forskning kan den bli fatal. Hvordan i alle dager måler en «nytteverdien» av egyptologi eller kunsthistorie?

Et norsk svar finnes i Forskningsrådets nasjonale strategi for humanistisk forskning, som ble lagt frem høsten 2008: «Det er nettopp ved å integrere humanistiske perspektiver i sosial og teknologisk innovasjon at samfunnet kan få nytte av den humanistiske forskningen,» skriver forskningsbyråkraterne. Humanister må innse at fagene deres har stort «ubrukt potensial som må settes i spill for at synligheten kan styrkes».

Humanistene må fornye seg, kaste seg ut i «nettverkstiltak» og «innovasjonsprosesser» og «delta på nye arenaer» for å «møte viktige kunnskapsbehov fra samfunns- og næringsliv». Dette vil føre til «anvendelse av humanistisk forskning og synliggjøring av humanioras samfunnsrelevans.»

I praksis betyr dette at det humaniora tradisjonelt har drevet med reduseres til en hjelpevitenskap, en ren forberedelse for den egentlig «samfunnsnyttige» forskningen. En doktorgrad om Wergeland er ikke «nyttig» eller «synlig» i seg selv, men den kan ha en verdi om den fører til at forskeren som har skrevet den en dag sier noe glupt om norsk identitet til Statoil. Dette er korttenkt poli-

■ UNYTTIG PENGESLUK?
Alle kunstformer trenger et kvalifisert publikum. Kunstnere må forstå tradisjonen de bidrar til. Både kunstnere og forskere skaper nye tanker om hva kunst er, skriver Toril Moi. Bildet er fra en ballettskole på et aktivitetscenter for barn i Kina.

Foto: Reuters/Scanpix

tikk, som overser hva humaniora faktisk handler om.

Humaniora – vitenskapene om mennesket – omfatter alle kultur- og språkfag, filosofi, idéhistorie og religionshistorie, og alle estetiske fag. Store deler av historiefaget, arkeologien og antropologien er også humanistiske. Disse fagene holder liv i kunnskapen om menneskets kultur, menneskets uttrykk og ytringer, og menneskets verdier og normer gjennom tidene. Spørsmålet om hvordan en skal forstå menneskets uttrykk og tegn, og de materielle sporene etter en forsvunnet kultur, er dermed viktige for humanister.

Men humaniora handler om mer enn språk, tekst og tolkning. Humanistisk forskning tar opp grunnleggende spørsmål om eksistens, bevissthet, erfaring, mening og verdier. Hvilke verdier har mennesker utviklet i forskjellige historiske epoker? Hvordan har disse verdiene endret seg over tid og i forskjellige typer samfunn? Hvilke verdier har mennesker vært villige til å kjempe og dø for? Hvilke erfaringer har fortidens slekter villet formidle til kommende generasjoner? Hva forteller kunstneriske uttrykk oss om eksistensen, samfunnet,

FOR 50 ÅRSIDEN

Verdens første solbil, som drives av solens energi, vil snart bli stilt ut i København, Roma, Paris, Haag og London. Bilen sendes i morgen fra Los Angeles til Europa. Den drives av hva man mener er det største solbatteri i verden. Det har hele 10400 celler.

«Hva er det de ser i alle disse nordiske blondinene?» skrev Daily Telegraph i en stor artikkel fra Stockholm og besvarte selv spørsmålet: «Den nordiske kvinne er vakker og velskapt, med gjennomsnittsmål 89-67-97. Heller ikke blir hun fet med årene.»

9. mai 1960

mediabemanning

www.mediabemanning.no
tlf 23 32 71 70

vi rekrutterer flinke folk innen markedsføring, reklame og kommunikasjon

alene

77 Hvordan i alle dager måler en «nytteverdien» av egyptologi eller kunsthistorie?

livsformene, verdiene, og om hva kunst er? Hvordan vil vi bli forstått, som enkeltmennesker, som gruppe, som nasjon? Hvilke myter og ideologier bygger vi opp, om oss selv, om nasjonen, om verdensordenen?

Dette er humanistiske spørsmål, og det finnes ikke noe samfunn som ikke til syvende og sist må forholde seg til dem.

Humaniora forvalter kunnskapen om hvordan mennesker har svart på slike spørsmål gjennom tidene. Humaniora gir oss vår historiske hukommelse, vår bevissthet om hvor vi kommer fra og hvem vi er i dag. Humaniora er et samfunns selvrefleksjon og ettertenksomhet.

Kunstnere, forfattere, komponister og filmskapere står ikke i motsetning til forskere. Tvert imot. Alle kunstformer trenger et kvalifisert publikum. Kunstnere må forstå tradisjonen de bidrar til. Både kunstnere og forskere skaper nye tanker om hva kunst er. Et samfunn som ikke har råd til at noen tar kunst og kultur på blodig alvor, som ikke sørger for at det finnes et

publikum for kunst og litteratur og musikk og film som har ambisjoner om å være mer enn ren underholdning, vil raskt oppdage at det ikke lenger har noen kulturtradisjon å være stolt av.

Men trenger vi et kulturliv? Er det ikke viktigere å bruke pengene til helsevesen og utdanning i tekniske fag med stor nytteverdi? Dette er genuine spørsmål som fortjener genuin diskusjon. Men da må diskusjonen veie verdien av det humanister faktisk er interessert i opp mot verdien av veibygging og sykehjem. Forskningsbyråkratens sjelløse språk, alt tåkepratet om «innovasjon», «synlighet», «strategier»,

«arenaer» og «nettverk» forhindrer oss i å forstå hva som står på spill.

Det ville være bedre, synes jeg, om de som mener at humanistisk forskning ikke er spesielt viktig, sa det like ut. Da kunne vi få en ordentlig debatt om hva humanistisk forskning faktisk er, og hva den bidrar med. La oss begynne med å innrømme at jo fattigere et samfunn er, jo mindre plass kan det gi til studiet av kunst, kultur og historie. Men Norge er ikke fattig. Og mennesket lever faktisk ikke av brød alene.

Toril Moi er professor i litteratur ved Duke University. www.torilmoi.com

■ E-post: etterbors@dn.no Kontaktpersoner: Trygve Aas Olsen trygve.aas.olsen@dn.no og Espen Hauglid espen.hauglid@dn.no

■ DN betinger seg retten til å lagre og utgi alt stoff i elektronisk form, også gjennom samarbeidspartnere, og til å forkorte innlegg.

■ Bidrag som ikke er bestilt, honoreres ikke. **Hovedinnlegg/kronikk:** Maks 4000 tegn (cirka 700 ord). **Underinnlegg/replikk:** Maks 1000 tegn (cirka 200 ord).